

dr inż. Anna Lemańska-Majdzik
Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej
Aneta Sobiegraj
Studenckie Koło Naukowe „Równoważnik”
Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej

GLOBALIZACJA – SZANSA CZY ZAGROŻENIE DLA WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA

Streszczenie: Opracowanie przedstawia, na podstawie wybranej literatury przedmiotu, próbę określenia istoty globalizacji w aspekcie szans i zagrożeń dla współczesnego świata. Przedstawione zostały definicja oraz proces globalizacji, który wiąże się ściśle z jego dwoma wyróżnionymi obszarami: społecznym i ekonomicznym. Ponadto dokonano próby określenia korzyści i kosztów związanych z procesem globalizacji, jak również pokazano bilans globalizacji w aspekcie podmiotów, które zyskują na tym procesie oraz tych, które są stratne.

Słowa kluczowe: globalizacja, proces i obszary globalizacji, determinanty globalizacji, plusy i minusy globalizacji

Wstęp

Globalizacja jest obecna w większym lub mniejszym stopniu niemal we wszystkich dziedzinach życia. Powiedzieć można, że współczesny świat podlega różnorodnym procesom globalizacji. W określony sposób wpływa ona na kondycję gospodarczą państw, całych społeczeństw, jak również na życie każdego człowieka. Globalizacja stwarza zarówno zagrożenia, jak i szanse dla wszystkich z nas, którzy uczestniczą w tym procesie²⁰³.

Globalizacja to termin, który bez wątpienia zrobił błyskotliwą „karierę” w ostatnich latach. Mimo że termin ten jest różnorodnie rozumiany, to z pewnością jest konsekwencją nowych rozwiązań w dziedzinie ekologicznej, społecznej, technicznej czy ekonomicznej, powstałych na przełomie XX i XXI wieku²⁰⁴. Zjawisko globalizacji odgrywające ogromną rolę w otaczającym nas świecie trudno zdefiniować²⁰⁵ ze względu na swą wielowymiarowość, wieloaspektowość oraz złożoność. Najprawdopodobniej po raz pierwszy termin „globalizacja” pojawił się w 1961 r. w Słowniku Webstera. Jednak nasilenie badań dotyczących procesów globalizacji nastąpiło dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX wieku²⁰⁶.

²⁰³ Por. E. Polak, *Globalizacja a zróżnicowanie społeczno-ekonomiczne*, Difin, Warszawa 2009, s. 7.

²⁰⁴ A. Potocki (red.), *Globalizacja a społeczne aspekty przeobrażeń i zmian organizacyjnych*, Difin, Warszawa 2009, s. 9.

²⁰⁵ E. Wysłocka, *Globalizacja – błogosławieństwo czy przekleństwo*, [w:] *Ekonomiczne aspekty procesu globalizacji*, E. Wysłocka (red.), Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009, s. 12.

²⁰⁶ E. Polak, *Globalizacja a zróżnicowanie...*, op. cit., s. 15.

1. Istota zjawiska globalizacji

Globalizacja to historyczny proces, poprzez który dochodzi do fundamentalnego przekształcenia przestrzennej skali organizacji społecznej życia ludzkiego w taki sposób, iż powstają związki pomiędzy odległymi społecznościami, a zależności władzy zyskują zasięg ponadkontynentalny. Globalizacja to pojęcie bardzo szerokie, często powiązane z nadejściem jednolitej gospodarki światowej w związku z upadkiem komunizmu²⁰⁷.

Jedną z najczęściej cytowanych definicji terminu globalizacja jest ta dodana w 1992 roku przez R. Robertsona. Według niego „globalizacja to proces, poprzez który świat staje się w coraz większym stopniu jedynym wspólnym miejscem. Stąd jednostką analizy naukowych dociekań powinien stać się globalny system, a nie jego części składowe takie jak: państwo, naród czy religia”. R. Robertson przykłada znaczną wagę do problemów dotyczących przekształceń kultury w procesach globalizacji. Według niego globalna scena postrzegana powinna być poprzez proces zmian ekonomiczno-społecznych, a nie wyłącznie ekonomiczno-rynkowych²⁰⁸. L. Thurow, R. Dahrendorf, B. Barber czy U. Beck wskazują, iż globalizacja przyczynia się do zmian, które niosą ze sobą rozprzestrzeniającą się niepewność²⁰⁹.

Pojęciem globalizacji o podobnym znaczeniu posługuje się jeden z najbardziej znanych brytyjskich socjologów – A. Giddens. Według niego „globalizacja jest skomplikowanym zbiorem procesów, które często działają przeciwstawnie, powodując powstanie konfliktów, podziałów oraz nowych form stratyfikacji społecznej. Dlatego na przykład odżywianie lokalnych nacjonalizmów oraz podkreślenie lokalnych tożsamości jest bezpośrednio związane z globalnymi oddziaływaniami, w stosunku do których stoją w opozycji”²¹⁰. A. Giddens podkreśla także intensyfikację stosunków społecznych w skali ogólnoswiatowej, które łączą odległe rejony, uwalniając od granic przestrzennych oraz czasowych²¹¹.

Globalizacja to przede wszystkim gospodarka oraz rynek. Jej zadaniem jest ograniczenie, a także znoszenie barier w międzynarodowej wymianie gospodarczej, czyli pokonywanie barier fizycznych oraz naturalnych. W tym obszarze ważną rolę odgrywa postęp techniczny. Ale i on nie wystarczy, jeśli nie będzie spełniony drugi warunek, a mianowicie znoszenie barier politycznych stworzonych przez człowieka. Zatem globalizacja to historyczny oraz spontaniczny proces liberalizacji, a także postępującej wraz z nią integracji kapitału, rynków, siły roboczej, technologii oraz

²⁰⁷ A. McGrew, *Globalizacja i polityka globalna*, [w:] *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, J. Baylis, S. Smith, P. Owens (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 24.

²⁰⁸ W. Misiak, *Globalizacja więcej niż podręcznik*, Difin, Warszawa 2007, s. 11.

²⁰⁹ W. Breliński, A. Oleksiuk, *Globalizacja jako wynik ewolucji międzynarodowego ładu ekonomicznego*, [w:] *Strategiczne szanse polskiej gospodarki w kontekście globalizacji*, W. Breliński, A. Oleksiuk (red.), Difin, Warszawa 2008, s. 28.

²¹⁰ Ibidem.

²¹¹ B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty globalizacji gospodarczej*, Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 10.

informacji w jeden współzależny rynek światowy. Szczególną rolę odgrywają tutaj trzy słowa: liberalizacja, integracja oraz współzależność²¹².

Obecny stan globalizacji to wyraz zjawiska niekompletnego, czyli w konsekwencji wewnętrznie niespójnego. Niekompletność ta dotyczy zarówno procesu globalizacji ekonomicznej, jak również procesu globalizacji politycznej, którego praktycznie nie widać. Jeśli chodzi o globalizację ekonomiczną, to można ją określić jako proces prowadzący do działania rynku ponad granicami, który powoduje stopniową integrację gospodarki światowej. Mamy wówczas do czynienia z procesem likwidacji metod oraz sposobów ochrony podmiotów krajowych przed konkurencją zewnętrzną. Poprzez integrację rynków krajowych następuje stworzenie rynku globalnego²¹³.

Dyskusja na temat globalizacji opatrzona jest wieloma sądami wartościującymi oraz uproszczeniami. Każdy z uczestników dyskusji nadaje jej własny sens oraz znaczenie. Niejednokrotnie jej badacze przywiązują wagę tylko do niektórych aspektów, a ze względu na jej charakter potrzebuje ona interdyscyplinarnych badań. Definicje przedstawiane w literaturze tematu kładą nacisk na przyczyny globalizacji, jej siły sprawcze lub na przejawy, czy też różnie interpretowane jej skutki w zależności od dyscypliny naukowej, światopoglądu lub doświadczeń opisujących ją badaczy. Globalizacja jest zatem postrzegana jako²¹⁴:

- proces o charakterze kumulatywnym i trwałym, od którego odwrotu nie ma, bądź zjawisko okresowo nasilające się w dziejach ludzkości, którego działanie można ograniczyć poprzez odpowiednie regulacje prawne;
- proces towarzyszący ludzkości od kilku wieków;
- efekt świadomej dominacji i ekspansji Zachodu, bądź konsekwencji wzajemnego przeplatania się wpływów różnych cywilizacji i kultur poprzez postęp techniczny;
- proces dotyczący przede wszystkim gospodarki, obejmujący oraz przenikający wszelkie dziedziny życia;
- integracja czy też unifikacja świata, która jest przyczyną zubożenia różnorodności kulturowej, powstania podziałów oraz napięć;
- proces żywiołowy, chaotyczny, wymykający się spod kontroli, efekt celowego działania;
- termin opisujący procesy obiektywne, które wynikają z postępu technicznego, bądź ideologia państw bogatych ukrywająca ich rzeczywiste dążenie oraz cele dotyczące utworzenia mechanizmów uzależnienia, a także wyzysku peryferii poprzez światowe centrum;
- przyczyna rozproszenia i decentralizacji władzy, bądź jej niespotykanej koncentracji oraz wertykalizacji;
- szansa na pokonanie biedy, sprawiedliwy rozwój gospodarczy, społeczny i postęp cywilizacyjny;
- nowy ład globalny bazujący na dominacji Zachodu i USA;

²¹² G. Kołodko, *Wędrujący świat*, Wydawca Prószyński i S-ka SA, Warszawa 2008, s. 98.

²¹³ Wł. Szymański, *Czy globalizacja musi być irracjonalna?*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2007, s. 65.

²¹⁴ E. Polak, *Globalizacja a zróżnicowanie...*, op. cit., s. 16-17.

- zagrożenie dla świata, państw oraz ludzi wskutek rosnącej siły pieniądza czy powiększającej się nierówności pomiędzy obszarami bogactwa i biedy.

Każdy z zaprezentowanych powyżej poglądów jest w jakimś sensie prawdziwy. Dla każdego uzasadnienia można podać kilka argumentów oraz przykładów.

W okresie ostatnich 140 lat globalizację można podzielić na trzy podstawowe fale, które są związane z przepływem ludzi, informacji, kapitału oraz towarów²¹⁵:

- I fala miała miejsce w latach 1870-1914 i związana była z migracją ok. 60 milionów ludzi z Europy do Ameryki Północnej, a także innych zakątków Nowego Świata; dodatkowo redukcja cła oraz rozwój transportu doprowadziły do dużego wzrostu udziału eksportu w światowym dochodzie;
- II fala nastąpiła w latach 1950-1980; polegała na eliminacji barier handlowych, głównie między krajami Zachodu;
- III fala nastąpiła po roku 1980 i trwa nadal. Liczne kraje, a w tym także Polska, otworzyły się na międzynarodowy handel oraz przepływ zagranicznego kapitału; w szybkim tempie wzrasta także udział w handlu zagranicznym takich krajów, jak: Indie, Brazylia, Chiny czy Meksyk.

Odmienny podział globalizacji przedstawia T. Friedmann, dzieląc ją na trzy wielkie epoki. Epoka pierwsza to okres począwszy od 1492 roku, czyli wyprawy Kolumba, do początku XIX wieku, okres, który był inspirowany przez państwa. Druga epoka stanowi siłę napędową koncernów międzynarodowych, jest to okres od początku XIX do końca XX wieku. Ostatnia, trzecia epoka trwa nieprzerwanie od początku XXI. Globalizacja jest głównym podmiotem sprawczym zachodzących procesów. Trzecia fala jest zjawiskiem jakościowo odmiennym, przede wszystkim jest to związane z rosnącymi możliwościami człowieka poprzez rozwój naukowo-techniczny. W jego wyniku została pokonana bariera czasu oraz odległości²¹⁶.

2. Definicja pojęcia globalizacji

Globalizacja jest słowem z języka potocznego, najczęściej utożsamiana jest ona ze zmianą wartości kulturowych oraz rozwojem międzynarodowego handlu. Najbardziej ogólnym i powszechnym poglądem postrzegania globalizacji jest definicja głosząca, iż globalizacja to zespół procesów zmierzających do intensyfikacji politycznych, ekonomicznych oraz kulturowych stosunków przez granice. Według R. Kapuścińskiego globalizację ekonomiczną, czyli najczęściej spotykany poziom globalizacji, można utożsamiać ze swobodnym obiegiem kapitału, dostępem do komunikacji z ponadnarodowymi korporacjami, towarów, wolnych rynków czy masowej kultury. To właśnie w zakresie ekonomii dokonał się największy postęp w sferze tego zjawiska. Natomiast Komisja Europejska ujmuje globalizację poprzez „proces, w którym rynki i produkcja w różnych krajach stają się coraz bardziej współzależne w związku z dynamiką wymiany towarów i usług, przepływem kapitału i technologii”²¹⁷.

²¹⁵ R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska, *Wyzwania i dylematy społeczno-gospodarcze Polski w procesie transformacji*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2012, s. 16; Z. Maciaszek, *Globalizacja – ostatnia utopia? Zarządzanie zmianami*, Biuletyn POU nr 4 (16), Warszawa 2008.

²¹⁶ E. Polak, *Globalizacja a różnicowanie...*, op. cit., s. 19.

²¹⁷ E. Wysłocka (red.), *Ekonomiczne aspekty...*, op. cit., s. 13.

Konkretną i zwięzłą definicję globalizacji ukazują J. Baylis i S. Smith, stwierdzając, iż „jest to proces nasilających się wzajemnych powiązań między społeczeństwami prowadzący do tego, że wydarzenia w jednej części świata coraz bardziej wpływają na ludzi i społeczeństwa w odległych miejscach”. To wąskie ujęcie globalizacji uzupełnia definicja przedstawiona przez A. McGrewa, według którego ukazuje ona „wielkości powiązań i wzajemności oddziaływań państw i społeczeństw, tworzących obecny system światowy. Globalizację cechują, zatem dwa wymiary: zakres (zasięg) oraz intensywność (głębokość)”. Proces ten tworzony poprzez zjawiska dotyczy rozległego obszaru kuli ziemskiej i jednocześnie pogłębia oraz rozszerza różnego rodzaju powiązania oraz relacje pomiędzy państwami, gospodarkami, a także społeczeństwami. Z kolei T.L. Friedman, opierając się na swych doświadczeniach w ramach funkcjonowania ówczesnych przedsiębiorstw, ukazał definicję globalizacji w skrócie: „Świat jest płaski”, prezentując skrócenie i zbliżenie czasu reakcji we wszelkich obszarach życia, bez względu na różnorodne lokalizacje geograficzne²¹⁸.

Z kolei Międzynarodowy Fundusz Walutowy rozumie poprzez globalizację rosnące współzależności pomiędzy krajami na całym świecie w związku z wartością i wielkością transakcji obejmujących wymianę towarów, usług i przepływu kapitału oraz szybkie, a także szerokie rozprzestrzenianie się technologii²¹⁹. Proces ten obejmuje wszelkie gospodarki na świecie, gdyż ma wpływ na ich rozwój gospodarczy. Rezultaty są różnorodne – jedne państwa rozwijają się bardzo dynamicznie, z kolei drugie coraz bardziej pogrążają się w sferze ubóstwa, a jeszcze inne doskonale radzą sobie z trudnościami i poprawiają swą lokatę w rankingach międzynarodowej konkurencyjności oraz w międzynarodowym podziale pracy²²⁰.

3. Proces globalizacji i jej determinanty

Globalizacja funkcjonuje w obszarze ekonomicznym oraz społecznym²²¹. Globalizacja gospodarki jest wynikiem wielowiekowego rozwoju handlu światowego i w szczególności dotyczy rozwiniętych krajów Ameryki Północnej, Europy i Azji²²². Przykładem globalizacji gospodarki może być np. sześciokrotny wzrost światowego eksportu towarów w latach 1980-2006 lub napływ bezpośrednich zagranicznych inwestycji w skali globalnej z 4,7% światowego PKB w 1980 roku, do 21% w 2005²²³. Obszar społeczny obejmuje zaś koncepcje polityczne, regulacje prawne, kulturę, modele konsumpcji, styl życia i zarządzanie²²⁴. Porównując wiek XX względem XIX, można zauważyć duży wzrost dysproporcji w rozwoju gospodarczym między krajami najbogatszymi a najbiedniejszymi. Według ustaleń A. Medisona rozpiętość poziomu rozwoju gospodarczego między Wielką Brytanią – najbogatszym

²¹⁸ B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty...*, op. cit., s. 9-10.

²¹⁹ T. Pakulska, M. Poniatowska-Jaksch, *Korporacje transnarodowe a globalne pozyskiwanie zasobów*, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2009, s. 14.

²²⁰ A. Kosztowanik, *Problemy rozwoju gospodarczego krajów rozwijających się na tle uwarunkowań procesu globalizacji*, [w:] *Globalizacja a konkurencyjność w gospodarce światowej*, M. Noga, M.K. Stawicka (red.), Wydawnictwo CeDeWu.pl, Warszawa 2009, s. 45.

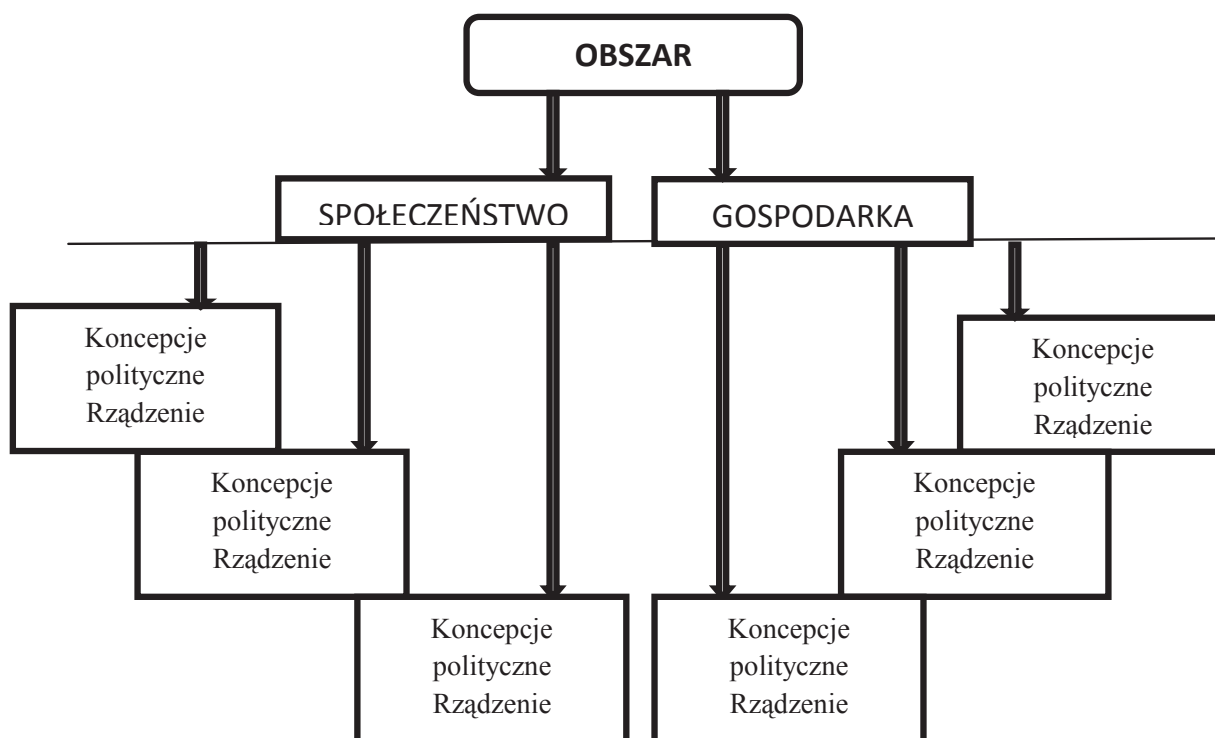
²²¹ B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty...*, op. cit., s. 11.

²²² R. Borowiecki, B. Siuta-Tokarska B, *Wyzwania i dylematy...*, op. cit., s. 16.

²²³ *Globalizacja gospodarki – wybrane cechy procesu*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007, s. 3.

²²⁴ T. Pakulska, M. Poniatowska-Jasch, *Korporacje transnarodowe...*, op. cit., s. 16.

regionem, a Afryką – najbiedniejszym, wynosiła 4:1, aby 178 lat później osiągnąć wartość 20:1 pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Afryką²²⁵. Obszary globalizacji przedstawione zostały na rysunku 1, który pokazuje wpływ omawianej koncepcji na politykę, rządy i regulacje prawne.

Rys. 1. Obszary globalizacji

Źródło: T. Łuczak, *Mikro- i makroekonomiczne aspekty globalizacji*, [w:] *Współczesne problemy ekonomiczne jako wyzwania dla polskiej gospodarki*, red. E. Skawińska, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań 2000, s. 12; za: J. Chądzyński, A. Nowakowska, Z. Przygodzki, *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Wydawnictwo CeDeWu.pl, Warszawa 2007, s. 15.

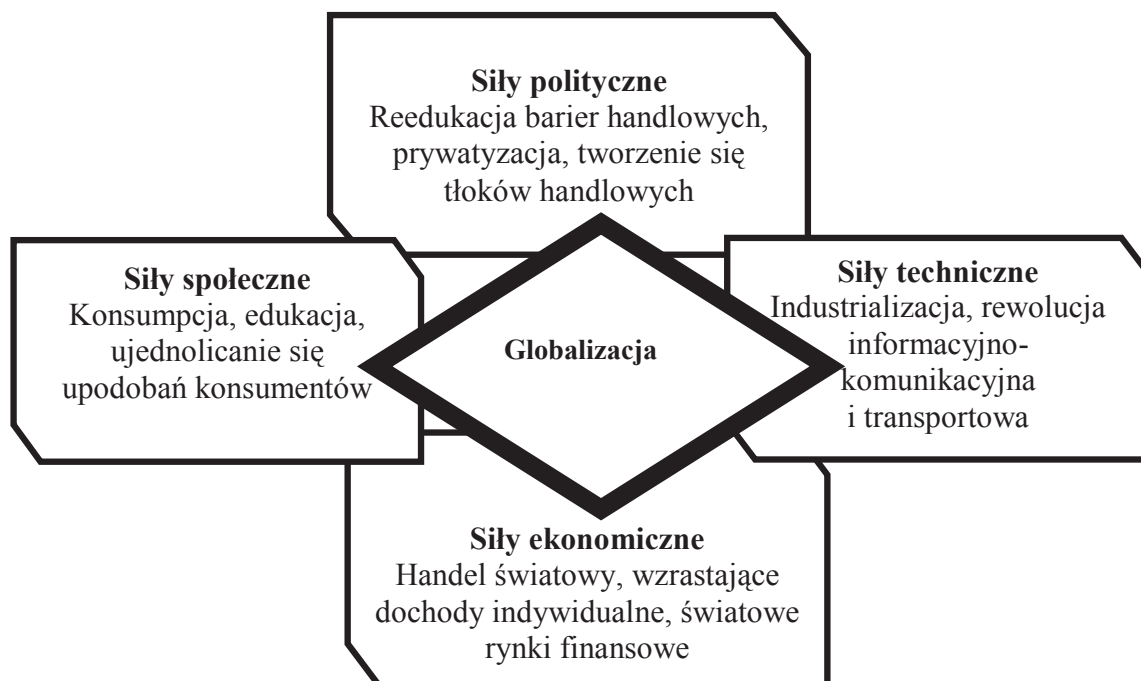
Przyczyny globalizacji są bardzo zróżnicowane i złożone. Proces spajania gospodarek dokonuje się pod wpływem różnych czynników o charakterze politycznym, ekonomicznym, społecznym i technicznym. Omawiane zjawisko prezentuje rysunek 2.

W pierwszej kolejności zostaną scharakteryzowane czynniki o charakterze polityczno-prawnym. Po II wojnie światowej rozpoczęło się znoszenie barier w międzynarodowym handlu, głównie za przyczyną negocjacji w ramach Układu Ogólnego w Sprawie Ceł i Handlu, a w późniejszym okresie Światowej Organizacji Handlu. Ogromną rolę w intensyfikacji handlu pomiędzy krajami odegrały także takie bloki handlowe jak Północnoamerykański Układ Wolnego Handlu i Unia Europejska. Na przyspieszenie procesu liberalizacji miał także wpływ rozpad bloku sowieckiego oraz przystąpienie Chin do Światowej Organizacji Handlu. Dzięki liberalizacji zwiększa się konkurencyjność w każdej grupie produktów, przez co ogranicza się monopolistyczne zachowania przedsiębiorstw. Intensyfikacja globalnej

²²⁵ M. Noga, M.K. Stawicka, *Globalizacja a konkurencyjność...*, op. cit., s. 45.

konkurencyjności wymusiła na rządach państw ograniczenie interwencji w gospodarkę²²⁶.

Kolejną grupę determinantów globalizacji stanowią siły ekonomiczne oraz społeczne. Rosnąca globalna konkurencja powoduje wzrost popytu na produkty oraz usługi globalne. Tym samym powoduje ujednolicenie upodobań konsumentów²²⁷.

Rys. 2. Czynniki globalizacji gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty globalizacji gospodarczej*, Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 10.

Proces globalizacji napędzany jest także przez szereg czynników technologicznych. Postęp naukowo-techniczny przez wielu autorów uważany jest za najważniejszą przyczynę globalizacji. Osiągnięcia techniczne w głównej mierze przyczyniły się do:

- rozwoju komunikacji oraz transportu,
- wytwarzania nowych produktów lub ich modernizacji,
- wprowadzania nowych metod zarządzania.

Postęp osiągnięć telekomunikacyjnych i informacyjnych w zarządzaniu przedsiębiorstwem ułatwił np. wydzielenie niektórych procesów biznesowych, które zostały przesunięte do krajów, mających niższe koszty wytwarzania. Ułatwił także rozwój kapitału intelektualnego oraz rozwój gospodarek działających w oparciu o informację i wiedzę²²⁸.

²²⁶ J.W. Bossak, *Systemy gospodarcze a globalna konkurencja*, Wydawnictwo Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2006, s. 61-63.

²²⁷ B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty...*, op. cit., s. 22-25.

²²⁸ Ibidem.

4. Korzyści i koszty globalizacji

Charakteryzując proces globalizacji należy zwrócić uwagę na jej pozytywny oraz negatywny wymiar, które zależą od punktu odniesienia. Tabela 1 prezentuje korzyści oraz koszty związane z procesem globalizacji w strefie ekonomicznej, politycznej oraz społeczno-kulturowej.

Tabela 1. Ocena korzyści i kosztów sfer globalizacji

KORZYŚCI	KOSZTY
SFERA EKONOMICZNA	
– wzrost jakości wyrobów i usług, – spadek kosztów komunikacji i produkcji – poniesienie poziomu życia – wzrost gospodarczy – nowe miejsca pracy – pobudzenie eksportu – dostęp do nowoczesnych technologii i informacji – dopływ kapitału zagranicznego – transfer kapitału do słabo rozwiniętych gospodarek	– niekontrolowana prywatyzacja sektora i przestrzeni publicznej – prywatyzacja problemów społecznych – wzrost dystansu pomiędzy poszczególnymi segmentami rynku pracy – koncentracja władzy wokół jednego hipermocarstwa – szybkie rozprzestrzenianie się kryzysów na zintegrowanych rynkach – wzrost bezrobocia – zaostrzenie agresywnej konkurencji – dla państw przyjmujących kapitał zagraniczny niszczenie rodzinnego przemysłu
SFERA POLITYCZNA	
– stopniowe zanikanie barier we współpracy międzynarodowej – demokratyzacja i linearyzacja systemu światowego – stopniowa uniwersalizacja praw człowieka – rosnąca instytucjonalizacja i formalizacja stosunków międzynarodowych – dążenie do regionalnej integracji – rozproszenie władzy	– ograniczenie suwerenności państw – spadek znaczenia międzynarodowych organizacji politycznych – spadek roli rządów narodowych – kryzys instytucji międzynarodowych – obniżenie poziomu demokracji w skali międzynarodowej – rozczarowanie i utrata zaufania do instytucji – globalizacja problemów i patologii społecznych
SFERA SPOŁECZNO-KULTUROWA	
– łatwiejszy dostęp do zróżnicowanych dóbr, usług, nowych technologii, osiągnięć kulturowych, metod zarządzania – wzrost myślenia globalnego i świadomości międzynarodowej – otwartość na odmienność kulturową – zwiększający się dostęp do zróżnicowanej oferty kulturowej	– zanikanie różnic kulturowych oraz odrębności narodowych – rozszerzanie się obszarów nędzy, głodu – wzrost przestępczości międzynarodowej – brak kontroli nad treścią w Internecie – niepewność własnej tożsamości, pozycji – poczucie mniejszej kontroli nad swym życiem

Źródło: B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty globalizacji gospodarczej*, Wydział Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010, s. 27-29.

Globalizacja budzi skrajne odczucia i opinie wśród społeczeństwa. Jest procesem nieuchronnie kształtującym świat na podobieństwo globalnej wioski,

sprzyja ujednolicaniu sposobów gospodarowania oraz pogłębia homogenizację gustów klientów w skali świata²²⁹.

Niezwyczajnie istotnym problemem jest ocena oddziaływania globalizacji na stopień ubóstwa oraz ocena, czy dysproporcje oraz ubóstwo zmniejszają się czy zwiększają. Przeciwnicy globalizacji uważają, iż proces globalizacji biednego uczynił biedniejszym, a bogatego bogatszym, jednocześnie nie uległa zmianie liczba najbiedniejszych państw i ludzi. Jednocześnie można powiedzieć, iż ostatnie lata globalnej gospodarki niewątpliwie pozytywnie wpłynęły na różne aspekty życia. Byłoby jeszcze lepiej, gdyby bogate państwa przeznaczyły około 200 mld dolarów każdego roku na redukcję ubóstwa zamiast wydawać ponad 1 trylion dolarów rocznie na wojny i uzbrojenie²³⁰.

Kiedyś ktoś mądry zapytany, co zrobić z globalizacją, odpowiedział: „A co zrobić ze wschodem i zachodem słońca? Trzeba z tym żyć”. Globalizacja jest czymś obiektywnym, wymyka się spod kontroli licznym instytucjom, jednak należy nauczyć się nią żyć. Funkcjonowanie przedsiębiorstw w warunkach globalizacji jest szczególnie istotne, gdyż to one najsilniej odczuwają kreowane przez globalizację nowe warunki²³¹.

Globalizacja może przyczynić się do pogorszenia lub poprawy sytuacji najbiedniejszych gospodarstw w związku z prowadzoną polityką gospodarczą danego kraju. Podjęcie konkretnych działań poprzez rządy państw, m.in. zwiększenie dostępności do kredytów, zapewnienie stosownego zabezpieczenia socjalnego potrzebującym czy zwiększenie mobilności, przyczyniłoby się do poprawy sytuacji najuboższych. Państwa wysoko rozwinięte, które są zainteresowane dotarciem do tanich zasobów naturalnych oraz ludzkich, prowadzą wybiórczą politykę migracyjną, broniąc swój rynek przed liczną imigracją zasobów pracy z rozwijających się państw oraz tworzą bariery celne przed falą taniej żywności, która stanowi zazwyczaj podstawowe źródło eksportu oraz dochodu uboższych państw²³².

Rozwój postępujący w interesie międzynarodowych koncernów a nie społeczeństwa jest bez wątpienia wadą globalizacji. W obecnych czasach nagradzane są kraje, które dysponują wysoko wykwalifikowaną siłą roboczą, świetnymi umiejętnościami w obszarze organizacji i zarządzania oraz wysokim poziomem wiedzy. Taka globalizacja zmusza biedniejsze kraje do tańszej sprzedaży naturalnych surowców, hamuje ich rozwój technologiczny, a w rezultacie pogarsza sytuację ekonomiczną kraju²³³.

Globalizacja powoduje także powstanie nowych i ogólnoswiatowych problemów, np. zadłużenie Trzeciego Świata, zanieczyszczenie środowiska, terroryzm, epidemia AIDS. Walka z negatywnymi skutkami globalizacji, przede wszystkim kwestia ubóstwa w krajach słabo rozwiniętych stanowi kluczowy problem do rozwiązania poprzez globalne zarządzanie.

²²⁹ B. Stępień, *Instytucjonalne uwarunkowania działalności przedsiębiorstw międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009, s. 141.

²³⁰ E. Wysłocka (red.), *Ekonomiczne aspekty...*, op. cit., s. 17-20.

²³¹ M. J. Stankiewicz, *Przedmowa*, [w:] *Przedsiębiorstwo w warunkach globalnej konkurencji*, A. Balcerzak, E. Rogalska (red.), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 9.

²³² T. Pakulska, M. Poniatońska-Jaksch, *Korporacje transnarodowe...*, op. cit., s. 26.

²³³ J.W. Bossak, *Systemy gospodarcze...*, op. cit., s. 41-42.

Rozważając plusy globalizacji, należy potraktować odrębnie podmioty gospodarki światowej. W zależności od różnych grup krajów, np. nowo uprzemysłowionych, wysoko rozwiniętych czy rozwijających się inaczej rozłożą się te korzyści. Inaczej odczują globalizację obszary nowoczesne w porównaniu do obszarów tradycyjnych, np. rolniczych²³⁴. Przejrzysty obraz uczestników globalizacji, którzy na niej zyskują bądź tracą, prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Bilans globalizacji

PODMIOTY ZYSKUJĄCE NA GLOBALIZACJI	PODMIOTY STRATNE NA GLOBALIZACJI
– kraje Triady, czyli Japonia, USA, Kanada i Europa Zachodnia, – Azja Wschodnia i Południowo-Wschodnia – osoby mobilne – ludzie silni i dynamiczni – rynki globalne – silne państwa – sektory nowoczesne – ludzie podejmujący ryzyko – ludzie z kwalifikacjami – wielkie firmy wielonarodowe	– kraje słabo rozwijające się, np. Afryka – ludzie bez kwalifikacji – ludzie pozbawieni zasobów – słabe państwa – ludzie słabi – sektory tradycyjne – społeczności lokalne – małe i średnie firmy – robotnicy – małe i średnie firmy lokalne – ludzie uzależnieni od ochrony socjalnej

Źródło: E. Oziewicz, *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2006, s. 242.

Przedstawiony bilans globalizacji nie jest wyczerpujący i pokazuje wiele uproszczeń, ponadto może być trochę kontrowersyjny, gdyż spora część krajów rozwijających się, a także tych uboższych niewątpliwie zyskała na globalizacji. Przykładem mogą być rosnące liczne inwestycje bezpośrednie lub wzrost PKP *per capita*. Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że podział wypracowanych korzyści przez inwestorów zagranicznych jest zdecydowanie większy.

Analizując plusy i minusy zjawiska globalizacji można powiedzieć, iż globalizacja nie służy dziś potrzebom biednych ludzi na świecie. Nie służy zazwyczaj poprawie środowiska naturalnego. Nie służy także zapewnieniu stabilności gospodarki światowej. Przejście od komunizmu do gospodarki rynkowej zostało przeprowadzone tak źle, iż z wyjątkiem Wietnamu, Chin i nielicznych krajów wschodnioeuropejskich ubóstwo powiększyło się, gdyż spadły dochody. Globalizacja przyniosła jednak także ogromne korzyści, m.in. sukces Azji Wschodniej opierał się na globalizacji, czyli stworzeniu nowych możliwości rozwoju handlu oraz zwiększeniu dostępu do rynków czy technologii. Globalizacja przyczyniła się także do poprawy poziomu zdrowotności, do powstania aktywnego globalnego społeczeństwa walącego o większą demokrację oraz większą sprawiedliwość społeczną. Można zatem stwierdzić, iż problem leży nie w globalizacji, lecz w sposobie jej interpretowania²³⁵.

²³⁴ B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty...*, op. cit., s. 34-37.

²³⁵ J.E. Stiglitz, *Globalizacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 192.

Podsumowanie

Zaprezentowana charakterystyka procesu globalizacji daje możliwość określenia jej jako ogólnoswiatowej rewolucji powodującej daleko posunięte konsekwencje pod względem bezpieczeństwa ludzi i ich dobrobytu²³⁶. Obecne natężenie oraz tempo zmian dokonujące się w światowej gospodarce, polityce, społeczeństwie i środowisku daje podstawy do określenia globalizacji rewolucją. Proces globalizacji można uznać za niezwykle ważny w obecnych czasach dla rozwoju ludzkości²³⁷. Jest on szczególnie znaczący, gdyż rozpatrywać go można w dwóch aspektach, a mianowicie społecznym i ekonomicznym. W związku z tym wszyscy z nas odczuwają efekty globalizacji, zarówno te pozytywne, jak i negatywne. Jednym z najważniejszych efektów globalizacji jest stworzenie gospodarki w oparciu o wiedzę i informację²³⁸. Jest to możliwe dzięki postępowi, który dokonał się w dziedzinie technologii telekomunikacyjnych i informatycznych i przyczynił się do obniżenia kosztów transakcyjnych. Intensywność przepływu informacji i wiedzy stanowi miernik dojrzałości informacyjnej, zmieniającej ramy i strukturę otaczającego nas świata²³⁹.

Bibliografia

1. Balcerzak A., Rogalska E., *Przedsiębiorstwo w warunkach globalnej konkurencji*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
2. Bartosik-Purgat M. (red.), *Determinanty i wyzwania gospodarki światowej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.
3. Baylis J., Smith, Owens P. (red.), *Globalizacja polityki światowej. Wprowadzenie do stosunków międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
4. Borowiecki R., Siuta-Tokarska B., *Wyzwania i dylematy społeczno-gospodarcze Polski w procesie transformacji*, Wydawnictwo Dom Organizatora, Toruń 2012.
5. Bossak J.W., *Systemy gospodarcze a globalna konkurencja*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 2006.
6. Breliński W., Oleksiuk A. (red.), *Strategiczne szanse polskiej gospodarki w kontekście globalizacji*, Difin, Warszawa 2008.
7. Chądzyński J., Nowakowska A., Przygodzki Z., *Region i jego rozwój w warunkach globalizacji*, Wydawnictwo CeDeWu.pl, Warszawa 2007.
8. *Globalizacja gospodarki – wybrane cechy procesu*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2007.
9. Kołodko G., *Wędrujący świat*, Wydawca Prószyński i S-ka SA, Warszawa 2008.
10. Maciaszek Z., *Globalizacja – ostatnia utopia? Zarządzanie zmianami*, Biuletyn POU, nr 4 (16), Warszawa 2008.
11. Misiak W., *Globalizacja więcej niż podręcznik*, Difin, Warszawa 2007.

²³⁶ B. Drelich-Skulska, P. Skulski, *Specyfika biznesu międzynarodowego w Azji Wschodniej na tle procesów globalizacyjnych*, [w:] *Determinanty i wyzwania gospodarki światowej*, M. Bartosik-Purgat (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009, s. 133.

²³⁷ B. Ślusarczyk, *Teoretyczno-praktyczne aspekty...*, op. cit., s. 37.

²³⁸ R. Żelazny, *Postęp technologiczny a proces globalizacji – wymiar globalizacji*, [w:] *Instytucjonalizacja procesu globalizacji*, I.M. Smandek (red.), Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2009, s. 30.

²³⁹ I.M. Smandek (red.), *Instytucjonalizacja procesu...*, op. cit., s. 31.

12. Noga M. Stawicka K., *Globalizacja a konkurencyjność w gospodarce światowej*, Wydawnictwo CeDeWu.pl, Warszawa 2009.
13. Oziewicz E., *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2006.
14. Pakulska T., Poniatowska-Jaksch M., *Korporacje transnarodowe a globalne pozyskiwanie zasobów*, Wydawnictwo Oficyna, Warszawa 2009.
15. Polak E., *Globalizacja a zróżnicowanie społeczno-ekonomiczne*, Difin, Warszawa 2009.
16. Potocki A. (red.), *Globalizacja a społeczne aspekty przeobrażeń i zmian organizacyjnych*, Difin, Warszawa 2009.
17. Smandek I.M. (red.), *Instytucjonalizacja procesu globalizacji*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2009.
18. Stępień B., *Instytucjonalne uwarunkowania działalności przedsiębiorstw międzynarodowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009.
19. Stiglitz J.E., *Globalizacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
20. Szymański Wł., *Czy globalizacja musi być irracjonalna?*, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2007.
21. Ślusarczyk B., *Teoretyczno-praktyczne aspekty globalizacji gospodarczej*, Wydawnictwo Wydziału Zarządzania Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2010.
22. Wysłocka E. (red.), *Ekonomiczne aspekty procesu globalizacji*, Wydawnictwo Politechniki Częstochowskiej, Częstochowa 2009.

GLOBALISATION – OPPORTUNITY OR THREAT TO MODERN WORLD

Summary: The description presents, on the basis of selected literature, an attempt to define the essence of globalization in terms of opportunities and threats to the modern world. Presented were the definition and the process of globalization, which is closely related to the two highlighted areas: social and economic. In addition, there was made an attempt to determine the benefits and costs related with the process of globalization, as well as shown in the balance sheet of globalization in terms of entities that benefit from the process, and those that are leaky.

Keywords: globalization, the process and the areas of globalization, the determinants of globalization, the pros and cons of globalization